

Аналітична оцінка ситуації у хімічній промисловості України та на внутрішньому товарному ринку хімічної продукції за підсумками 1 кварталу 2023 р.

Аналітична довідка

Розроблена на основі доступних та репрезентативних статистичних даних (Держстат України, територіальні органи Держстату, Державної митної служби України та ін.), власних експертних оцінок та розрахунків, відкритих даних ЗМІ, сайтів компаній, комунікативної інформації. Актуалізована версія станом на 30.04.2023.

Розробник – Т.В.Ковеня (ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»)

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Кількість функціонуючих підприємств	<p>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», станом на 01.04.2023 в хімічній промисловості (виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, гумових і пластмасових виробів) функціонує з різним режимом завантаження виробничих потужностей близько 3120 підприємств (52% підприємств, які функціонували та були економічно активними на початок року).</p> <p>Загальна кількість діючих хімічних підприємств, за даними Держстату України, на кінець 2022 р. становила 6480 підприємств, з яких 2591 підприємств - у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції, 3890 підприємств – у виробництві пластмасових та гумових виробів</p> <p>Усього в хімічній промисловості станом на 1 жовтня 2022 р. було зареєстровано близько 7330 підприємств, з яких значна частина є недіючими (близько 43%).</p>
Товарне виробництво	<p>За підсумками січня-березня 2023 р. індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції порівняно з аналогічним періодом 2022 року, за розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», зменшився на – 19-20%, гумових та пластмасових виробів – 9-10%.</p> <p><i>У 2023 році в хімічній промисловості України продовжує спостерігатися висока ступінь невизначеності та діє значна кількість негативних факторів, які впливають на ситуацію в хімічній галузі:</i> триваючі військові дії, фізичне руйнування та призупинення діяльності значної частини ключових підприємств, значний ріст (та/або волатильність) цін на усі складові собівартості хімічної продукції, нестабільність замовлень (попиту), відсутність обігових коштів, розірваність частини логістичних внутрішніх поставок та експорту (певна частина їх так і не змогла відновитися), відтік персоналу та проблеми з його ротацією (і виробничого, і інженерно-технічного, і управлінського персоналу) тощо.</p>

	<p>Все ще триває «рваний» режим роботи багатьох підприємств. Рівень завантаження виробничих потужностей більшості економічно активних хімічних підприємств є нижчою від 50%.</p> <p><i>Найбільш критичним залишається фактор зниження попиту та обсягів збуту продукції (через падіння платоспроможного попиту), можливість утримання конкурентних цін на кінцеву товарну продукцію через високу волатильність цін на сировину та енергоресурси і значні обсяги конкуруючого імпорту.</i></p> <p>В той же час, слід зазначити, що частина хімічних підприємств, починаючи з другої половини 2022 р. і упродовж 1 кварталу 2023 р., продовжувала адаптуватися до нових умов свого функціонування та почала частково відновлювати своє виробництво і відпрацьовувати нові ланцюги поставок сировини та збуту продукції.</p> <p>Це стосується у найбільшій мірі секторів, які виробляють ліквідну сировину та напівсировину (особливо мінеральну, експортоорієнтовані продукти неорганічної та органічної хімії, декстрини, казеїни та казеїнати, жирні амінокислоти тощо), а також споживчу продукцію нееластичного та стабільного попиту (гумові вироби, пластмасові вироби, мило, синтетичні миючі засоби, ефірні олії, косметичні та парфумерні вироби, добрива та засоби захисту рослин у дрібному фасуванні та ін.).</p> <p>Загалом у першому кварталі у передсезонний період стабільно працювали два основні підприємства по випуску азотних добрив. У першому кварталі випуск азотних добрив в Україні становив 585 тис.т у ф.в. (практично на рівні аналогічного періоду 2022 р.)</p> <p>Продовжують відновлювати свою роботу підприємства, які розташовані у відносно безпечних регіонах, або ті, які здійснили релокацію в такі регіони, або підприємства, які експортували до ЄС та інших сусідніх країн у значних обсягах товарну продукцію та наразі хоча б частково відновили такі поставки. Відносну стабільність демонструють також компанії, які є партнерськими або афілійованими з європейськими або іншими іноземними компаніями.</p>
<p>Реалізація на внутрішній ринок</p>	<p>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», <i>загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні у січні-березні 2023 року склав у д.ц. близько 28 млрд.грн. (січень-березень 2022 р. – 31,7 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції - 15 млрд.грн (січень-березень 2022 р. - 19,8 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів - 13 млрд.грн (січень-березень 2022 р. – 11,8 млрд. грн.).</i></p> <p>При цьому індекс цін у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції становив, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у січні-березні 2022 р. 125%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 130-135%.</p> <p>Втрати продаж у січні-березні 2023 р. у фізичному вимірі у більшості товарних груп хімічної продукції порівняно з аналогічним періодом 2022 р. становили від 10 до 90% (низька статистична база).</p>

	<p>Однак цей показник є досить неоднорідним з високим рівнем варіативності в залежності від сектору та регіональної структури товарного виробництва, а також підприємства-виробника.</p>												
<p>Індекс доступності</p>	<p>Індекс доступності хімічної продукції повсякденного споживчого попиту (СМЗ, косметична продукція, засоби для чищення, засоби автохімії, добрива, пестициди та інші агрохімікати для присадибних ділянок, ЛФМ для роздрібної торгівлі, пластмасові та гумові вироби для побутового використання) <i>стабілізувався та навіть несуттєво підріс у січні-березні 2023 р. порівняно з аналогічного періодом 2022 (до 10%) завдяки стабілізації платоспроможного попиту на хімічні продукти щоденного вжитку, певному уповільненні скорочення кількості населення та навіть збільшенні повернення частини біженців до України у березні 2023 р.</i></p> <p>Цей фактор однозначно відбився на виробництві хімічної продукції споживчого призначення, загалом ці сегменти в 2023 році, як і в 2022 р.) мають менші втрати порівняно з виробництвами основної (базової) хімії.</p>												
<p>Зовнішня торгівля</p>	<p>Обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції в січні-березні 2023 р. склали 2,610 млрд. дол. США та зменшилися порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 14% (січень-березень 2022 р. - 3,019 млрд. дол. США).</p> <p>Частка імпорту у структурі зовнішньої торгівлі хімічною продукцією в січні-березні 2023 р. виросла до 92% при негативному зовнішньоторговельному сальдо (-) 2,12 млрд. дол. США (січень-березень 2022 р. – 75% при негативному зовнішньоторговельному сальдо (-) 4,64 млрд. дол. США).</p> <p style="text-align: right;">Діаграма 1</p> <div data-bbox="391 1243 1492 2016"> <table border="1"> <caption>Зовнішня торгівля хімічною продукцією в Україні у 2023 р. (помісячний зріз)</caption> <thead> <tr> <th>Місяць</th> <th>Експорт, млн.дол. США</th> <th>Імпорт, млн.дол.США</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>січень</td> <td>74</td> <td>622</td> </tr> <tr> <td>Лютий</td> <td>81</td> <td>729</td> </tr> <tr> <td>Березень</td> <td>91</td> <td>1013</td> </tr> </tbody> </table> </div>	Місяць	Експорт, млн.дол. США	Імпорт, млн.дол.США	січень	74	622	Лютий	81	729	Березень	91	1013
Місяць	Експорт, млн.дол. США	Імпорт, млн.дол.США											
січень	74	622											
Лютий	81	729											
Березень	91	1013											

Експорт фізичних обсягів хімічної продукції (секторальний зріз)

Доступні дані Держстату України та Митної служби щодо фізичного експорту хімічної продукції із України в січні-березні 2023 р. свідчать про значне зниження обсягів експортних поставок хімічної продукції у фізичному вимірі (при цьому слід взяти до уваги, що аналогічний період 2022 р. включає два довоєнні місяці).

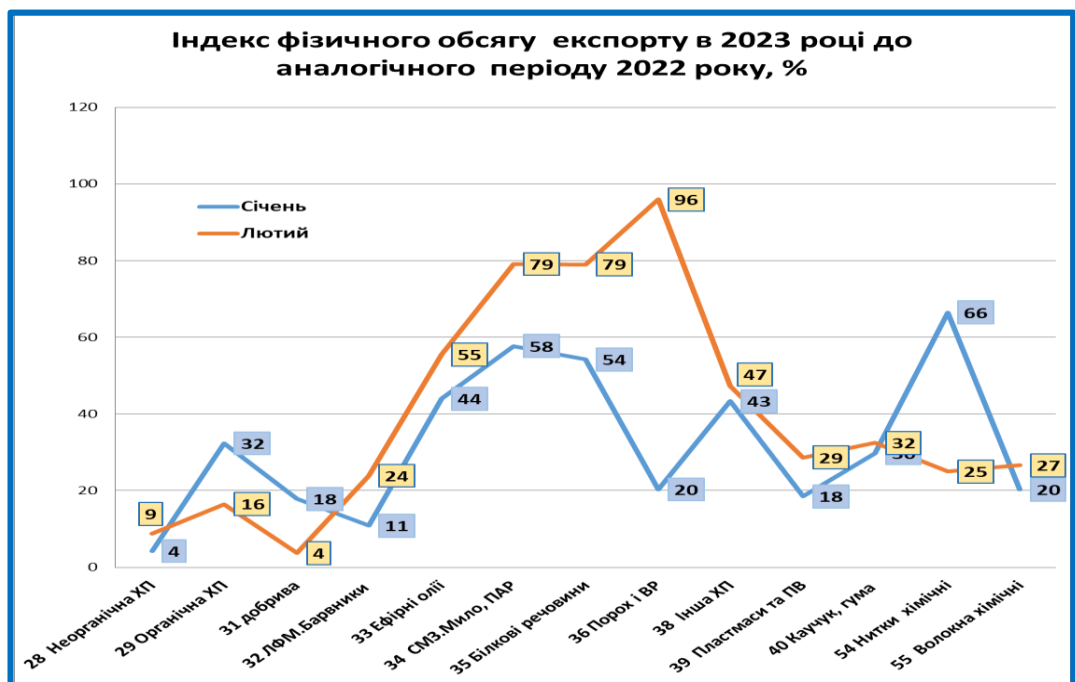
Разом з тим, у лютому та березні 2023 р. в частині секторів (хімічні волокна та нитки, ефірні олії та ПКП, ЛФМ, пластмасові вироби, білкові речовини) спостерігався уповільнений приріст обсягів фізичного експорту порівняно з січнем.

Однак середньомісячний експорт хімічної продукції у січні-березні 2023 р. склав 82 млн. дол. США, тоді як у березні-грудні 2022 р. (період воєнного стану) цей показник становив 95 млн. дол. США.

Загалом у більшості секторів хімічної продукції у лютому 2023 р. індекси фізичного експорту знизилися до критичного рівня порівняно з аналогічним періодом 2022 р. (продукція неорганічної хімії – 9%, органічної хімії – 16%, добрива – 4%, пластмаси та пластмасові вироби – 29%).

Цей показник свідчить, по суті, про обвальне зниження обсягів експорту хімічної продукції у фізичному вимірі порівняно з довоєнним січнем-лютим 2022 р. у значній частині товарних груп експортованої продукції (діаграма 2). Водночас дане порівняння є не зовсім коректним через порівняння показників воєнного та довоєнного періоду.

Діаграма 2

Експорт вартісних обсягів хімічної продукції (секторальний зріз)

Обсяги експортних поставок хімічної продукції із України у січні-березні 2022 р., склали **246 млн. дол. США** та зменшилися у вартісному обрахуванні порівняно з аналогічним періодом 2022 р. у 2,8 разів (січень-березень 2022 р. – 682 млн. дол. США). Водночас експорт хімічної продукції у березні 2023 р. був близький до березня 2022 р. (відповідно 91 та 94 млн. дол. США).

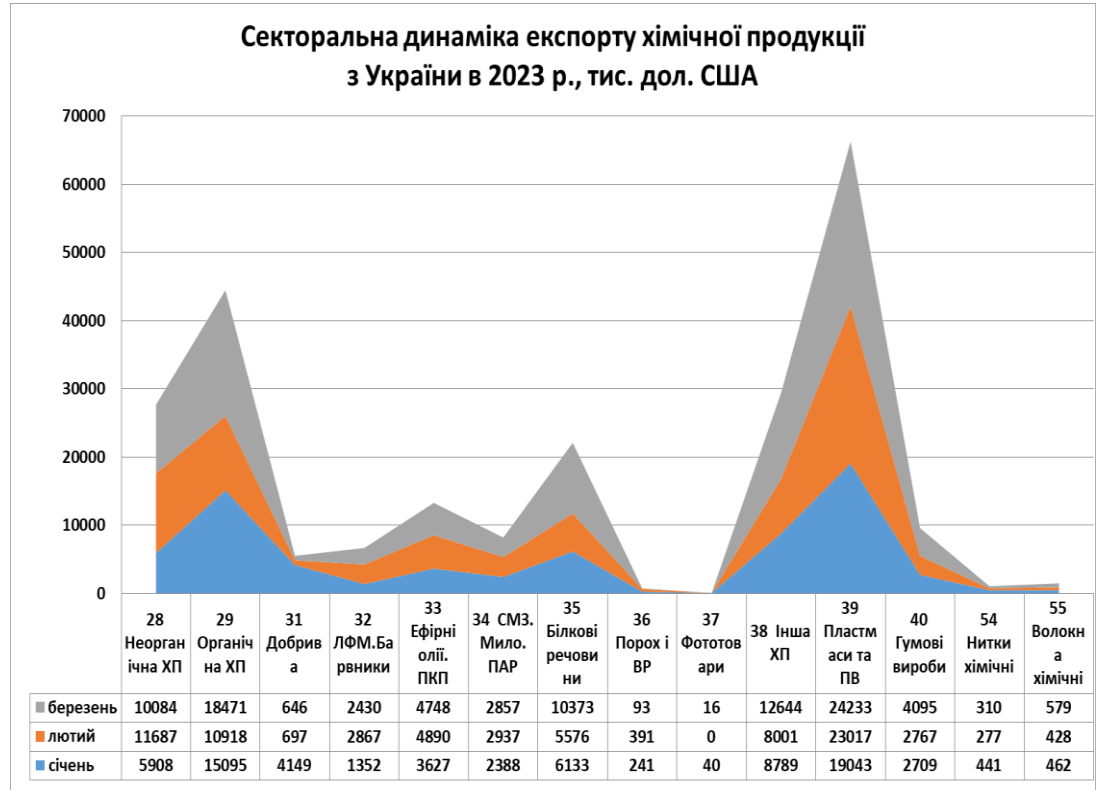
У фізичному вимірі динаміка скорочення була досить деформованою та нерівномірною.

Секторальні тренди вартісних обсягів хімічного експорту у помісячній динаміці показані на Діаграмі 3.

Основна тенденція експорту хімічної продукції з України у січні-березні 2023 р. – *нестабільність експортних поставок добрив, продукції неорганічної хімії, продукції органічної хімії, барвників та ЛФП на фоні відносно стабільного експорту пластмасових виробів, гумових виробів, ефірних олій і косметичної продукції, мила та СМЗ тощо.*

Діаграма 3

Експорт вартісних обсягів хімічної продукції (секторальний зріз)

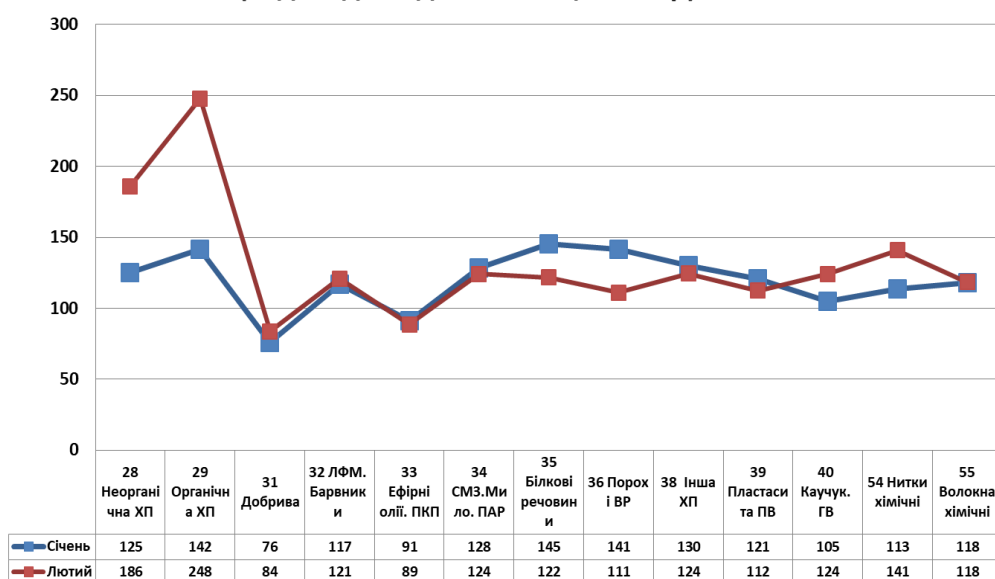
Експортні ціни на хімічну продукцію

На Діаграмі 4 приведені індекси *середніх експортних цін на хімічну продукцію, експортовану з України у січні-березні 2023 р.* Приведені дані показують, що у поточному році продовжується ріст цін на експортовану продукцію більшості видів та товарних груп хімічної продукції, хоча *динаміка росту цін у розрізі товарних груп є досить неоднорідна.*

Найвище виросли ціни на базову хімічну сировину та напівсировину (лютий 2023 р. до лютого 2022 р.).

Загалом зниження цінових індексів у поточному році спостерігалось лише на азотні добрива та парфумерно-косметичну продукцію (діаграма 4).

Індекси експортних цін на хімічну продукцію в 2023 р.
(% до відповідного місяця 2022 р.)

Експорт товарної продукції (продуктовий зріз)

У довоєнний період основними експортними продуктами національного хімпromу в останні роки були: аміак, діоксид та карбід кремнію, каустична сода, вуглеводні (пропілен, бензол), технічний вуглець, азотні добрива, поліетилен, ПВХ, етилацетат, ПЕГ, пігментний діоксид титану, деякі поліефірні смоли, окремі види виробів із пластмас та гуми, казеїн, декстрини, промислові жирні кислоти.

Сумарно названі товарні хімічні продукти становили близько 75% кумулятивного експорту.

Однак у січні – березні 2023 р. названий перелік хімічного експорту критично «обмілів» і фізично, і вартісно, і асортиментно через логістичні та транспортні перепони, проблеми з сировиною, призупинення функціонування значної частини виробництв тощо

У січні-березні 2023 році близько 50% у структурі хімічного експорту склав досить вузький перелік товарних продуктів, а саме: інертні гази (5%), технічний вуглець (2%), окремі види пластмасових виробів – БОПП, транспортна та пакувальна тара, трубні полімерні вироби (17%), казеїн та казеїнати (4%), лабораторні реагенти (5%), декстрини (3,5%), лецитин та інші жирні кислоти і спирти (12%).

Фактично усі основні сектори в хімічному експорті представлені *декількома точковими продуктами*, експортні поставки більшості хімічних продуктів в аналізований період були мізерними, вони знизились по деяким товарним позиціям, які були значимими в 2022 році (азотні добрива, етилацетат, ПЕГ, пігментний діоксид титану, поліефірні смоли та ін.).

У січні-березні 2023 р. практично обнулився експорт первинних пластмас, який в 2022 р. здійснювався, хоча і в дуже обмежених обсягах (у значній мірі за рахунок товарних залишків).

Таким чином, у січні-березні 2023 р. структура хімічного експорту набула ще більш звуженого та точкового характеру (порівняно з третім та четвертим кварталами 2022 р.).

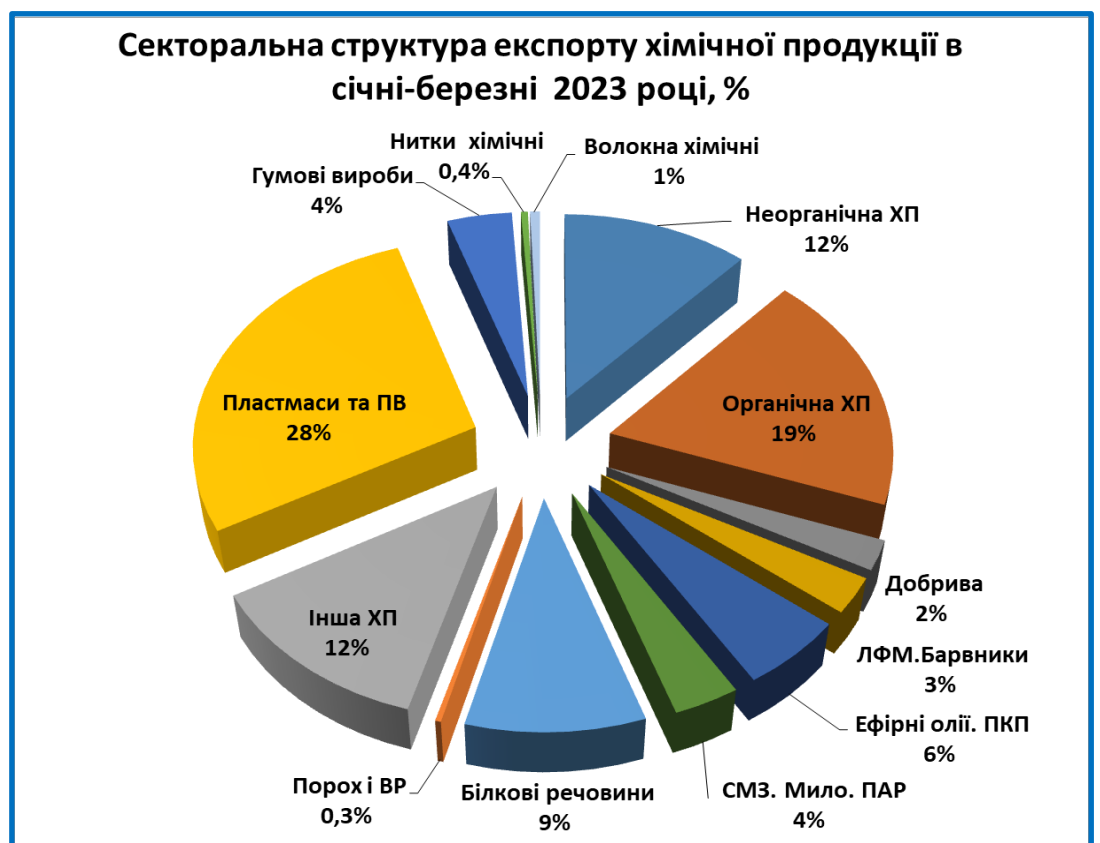
Цілком можливо, що до кінця поточного року ця тенденція зміниться на краще, можна очікувати певні позитивні зміни по окремим експортоорієнтованим продуктам, виробництво яких буде відновлене в Україні.

Все ж слід констатувати, що без відновлення експорту азотних добрив відчутно експортні поставки хімічної продукції у контексті валових показників хімічного експорту не збільшаться.

На Діаграмі 5 показана секторальна структура хімічного експорту із України в січні-березні 2023 р.

Однак вона відображає лише загальні структурні тренди, номінальні валові показники експортних поставок хімічної продукції поки що залишаються досить незначними.

Діаграма 5

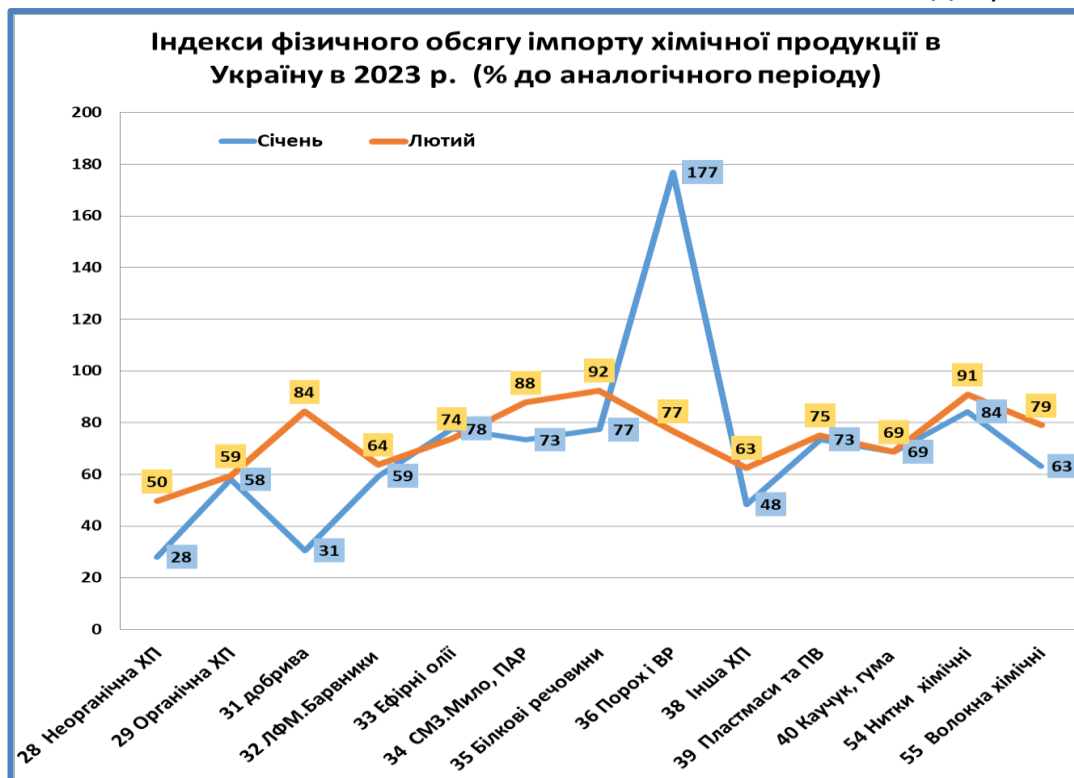

Експорт товарної продукції (географічний зріз)

У 2022 році з початком широкомасштабних воєнних дій суттєво змінилася географічна структура експортних поставок хімічної продукції із України.

Близько 75-80% обмілілого хімічного експорту здійснювалося до країн Східної та Західної Європи (Польща, Словаччина, Румунія, Німеччина, Молдова, Чехія, Італія, Нідерланди). Така ж тенденція збереглася і в першому кварталі 2023 року.

	<p>ТОП імпортером української хімічної продукції у першому кварталі 2023 р. залишилася Польща (16% у регіональній структурі хімічного експорту з України). <i>Водночас сальдо зовнішньої торгівлі по хімічним сегментам становило з Польщею майже десятикратний розрив (експорт – 34 млн.дол. США, імпорт – 335 млн. дол. США).</i></p> <p>Основні продукти, які Польща імпортувала із України в аналізований період: казеїн, лецитини, жирні кислоти, декстрини, окремі види виробів із пластмас (трубна продукція, посуд, окремі полімерні будівельні вироби), деякі види косметичної та парфумерної продукції.</p> <p><i>Таким чином, Польща ввозила із України у січні-березні 2023 р. переважно біохімічнусировину рослинного та тваринного походження (70% у сукупному експорті хімічної продукції до Польщі).</i></p> <p>Досить диверсифікованим за асортиментом та водночас обмеженим у фізичному зрізі залишається експорт хімічної продукції до Словаччини, Румунії, Чехії, Литви, Молдови, Болгарії.</p> <p>Можна констатувати, що частина українських товаровиробників у своїх експортних поставках регіонально переорієнтувалися, хоча обсяги експорту до країн Східної Європи залишаються у фізичному та вартісному вимірі, окрім Польщі, незначними.</p> <p>Німеччина залишається традиційним нетто-імпортером з України діоксиду кремнію, казеїну, лецитину, корунду, графіту, обмежено – окремих видів виробів із пластмас та гуми.</p> <p><i>Загалом частка європейських країн у регіональній структурі хімічного експорту із України стала домінуючою (близько 80% у січні-березні 2023 р.) на фоні абсолютної мінімізації експортних поставок хімічної продукції до країн СНД (5%).</i></p>
<p>Фізичний імпорт хімічної продукції (секторальний зріз)</p>	<p><i>Динаміка індексів фізичного імпорту хімічної продукції в Україну у січні-березні 2023 р. у певній мірі стабілізувалася. Середній індекс фізичного імпорту хімічної продукції в Україну склав в аналізований період від 70 до 130% порівняно з аналогічним періодом 2022 р.</i></p> <p><i>Найбільш стабільними були імпортні поставки хімічної продукції в Україну у березні 2023 р.</i></p> <p>Особливо це стосується сегментів з нееластичним попитом (СМЗ, добрива, ЛФМ, косметична та парфумерна продукція, хімічні волокна, тощо), де відбулися лише деякі зміни у ціновому структуруванні поставок (товарні групи одновидової продукції за ціновою категорією).</p> <p>Індекси фізичного імпорту хімічної продукції в Україну в 2023 році приведені на Діаграмі 6.</p>

**Імпорт
товарної
продукції
(продуктовий
зріз)**

Імпорт хімічної продукції в Україну в січні-березні 2023 року за товарним асортиментом та структурою поставок розширився порівняно з аналогічним періодом 2022 року.

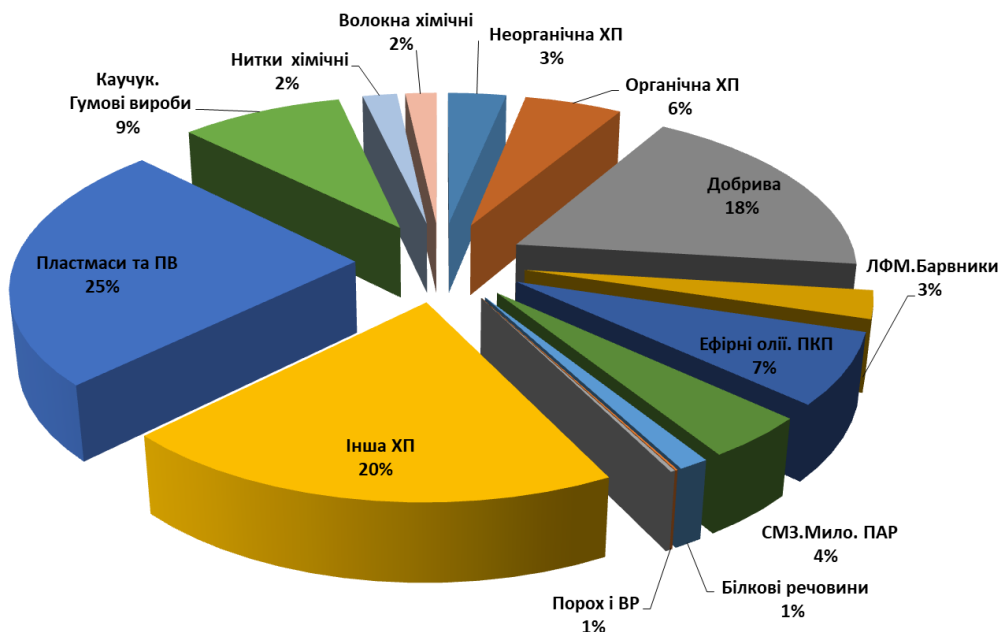
Імпортні поставки склали у вартісному вимірі 2,364 млрд. дол. США та несуттєво перевищили відповідний рівень січня-березня 2022 р. у вартісних показниках (2,336 млрд. дол. США).

Слід констатувати, що у вартісних показниках у січні-лютому 2023 р. хімічний імпорт був меншим на 30-40% порівняно з довоєнним січнем-лютим 2022 р., у березні 2023 цей показник майже втричі перевищив хімічний імпорт, який зафіксований у березні 2022 р. (відповідно 1013 та 239 млн. дол. США).

Середні місячні обсяги імпорту хімічної продукції в Україну склали у першому кварталі 2023 р. 788 млн. дол. США, тоді як аналогічний показник за підсумками березня-грудня 2022 р. становив 589 млн. дол. США (тобто був на 25% меншим).

Секторальна структура імпорту хімічної продукції в Україну у 2023 році показана на Діаграмі 7.

Секторальна структура імпорту хімічної продукції в Україні в січні-березні 2023 р., %

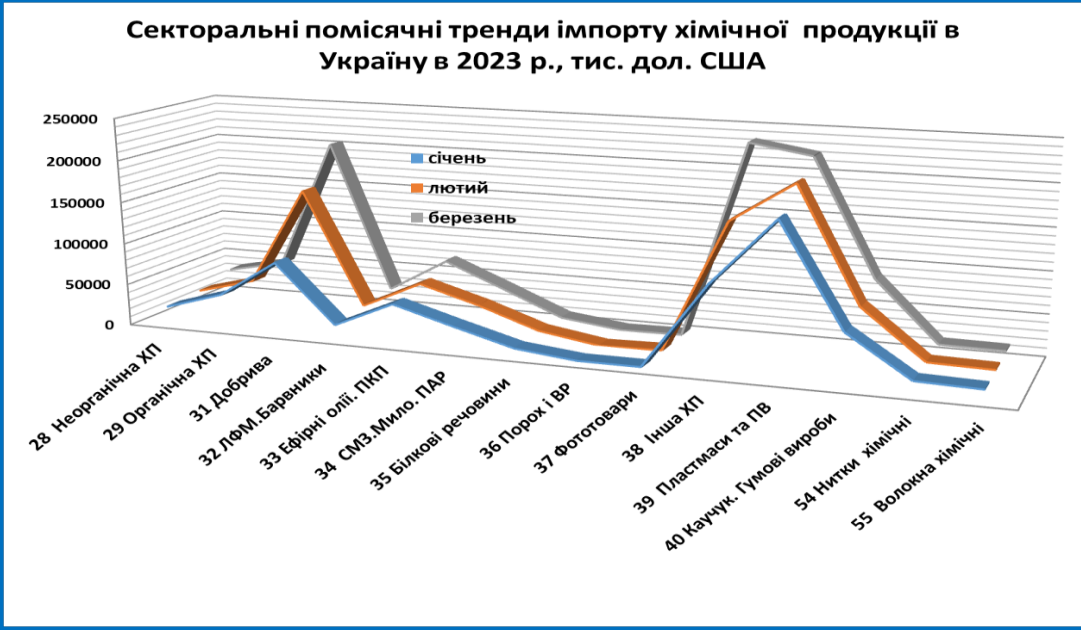
Проведений аналіз свідчить, що продовжується процес певного переділу внутрішнього товарного ринку хімічної продукції та зміцнення позицій імпорتنих продуктів, зважаючи і на воєнний стан, і на нестабільність внутрішнього виробництва.

Імпортна продукція займає вільні ніші, які утворюються у внутрішньому виробництві хімічної продукції внаслідок руйнувань та зупинки чи регіонально обмеженого функціонування хімічних підприємств.

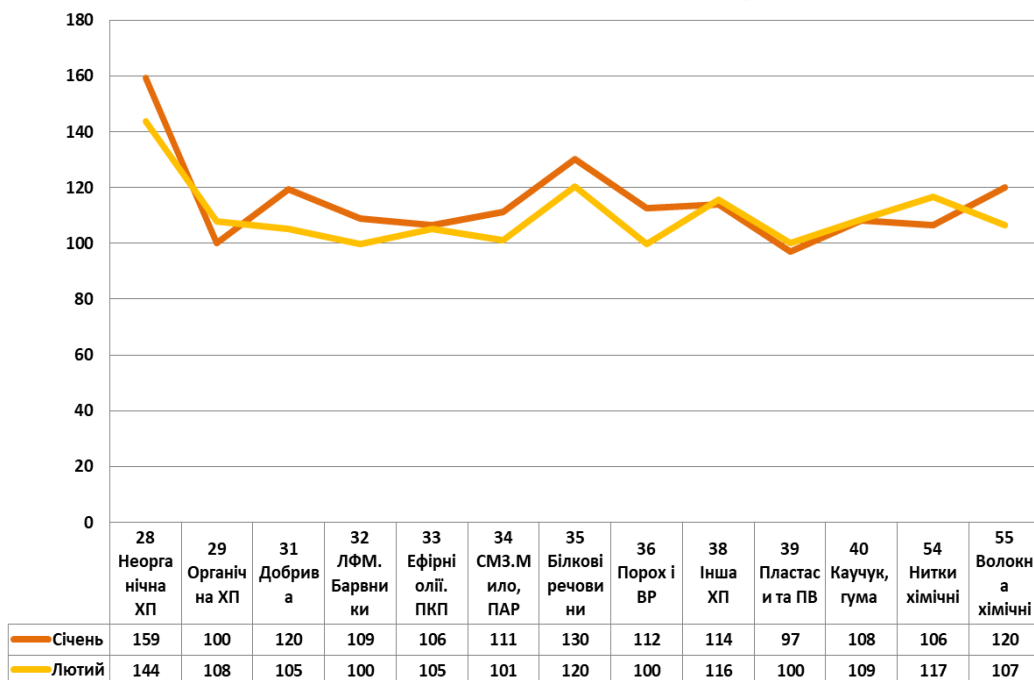
Найбільш значиме місце у структурі хімічного імпорту в січні-березні 2023 р. займали наступні хімічні продукти (товарні групи): засоби захисту рослин (17%), вироби із пластмас (14%), азотні добрива (12%), первинні пластмаси (11%), каучук і гумові вироби (9%), косметична та парфумерна продукція (7%), комплексні добрива (6%), продукція органічної хімії (6%), продукція неорганічної хімії (3%), СМЗ (4%), ЛФМ та барвники (3%).

Слід зазначити, що значних відмінностей у структурі хімічного імпорту в Україну в січні-березні 2023 р., порівняно з аналогічним періодом 2022 р., не відбулося, за виключенням декількох сегментів (первинні пластмаси, азотні добрива, окремі товарні групи та продукти органічної і неорганічної хімії), частка яких у товарній структурі імпорту зміцнилася.

Загалом можна констатувати, що на відміну від структури внутрішнього хімічного виробництва та експорту, яка суттєво звузилася з початком воєнних дій, структура імпорتنих поставок хімічної продукції до України принципово не змінилася на фоні триваючої та досить активної диверсифікації імпорتنих поставок у розрізі основних видів та товарних груп продукції.

	<p><i>Більше того, починаючи з лютого-березня 2023 р., у більшості товарних сегментів спостерігається уповільнений поточний ріст фізичного та вартісного імпорту хімічної продукції до України.</i></p> <p><i>Навіть у межах більш звуженого споживання відбувається не лише розширення «нішевої» імпортованих поставок хімічної продукції. Наразі імпорт практично повністю закритий товарні ніші, як в сировинних сегментах, де відсутнє національне виробництво, так і зміцнив свої позиції в сегментах виробництва товарної продукції більш поглибленого технологічного переділу та кінцевої товарної продукції.</i></p>
<p>Імпорт товарної продукції (секторальний зріз)</p>	<p>Секторальний помісячний зріз імпорту хімічної продукції до України в січні-березні 2022 р. показаний на Діаграмі 7. У лютому 2023 р. щодо січня 2023 р. приріст імпорту хімічної продукції у вартісних показниках склав 17%, у березні щодо лютого вже 25%.</p> <p>Таким чином, показник хімічного імпорту в Україну у березні 2023 р. фактично наблизився до довоєнного рівня (січня-лютого 2022 р.).</p> <p><i>Звичайно, необхідно враховувати підвищувальну цінову динаміку на імпортовану хімічну продукцію, однак сама по собі ця тенденція є однозначно показовою.</i></p> <p style="text-align: right;">Діаграма 6</p>
<p>Індекси імпортованих цін на хімічну продукцію</p>	<p>На діаграмі 8 приведені дані щодо середніх імпортованих цін на імпортовану хімічну продукцію в Україну в 2023 р. (у розрізі основних товарних груп).</p> <p>Слід зазначити, що середні імпортовані ціни на хімічну продукцію у січні-лютому 2023 р. виросли порівняно з аналогічним періодом 2022 р практично на усі види імпортованої в Україну хімічної продукції. Водночас спостерігається певна цінова збалансованість та звуження цінового «коридору» росту цін (за виключенням продукції неорганічної хімії та білкових речовин).</p>

Індекси імпорتنих цін у 2023 році (% до відповідного місяця 2022 р.)

Імпорт товарної продукції (географічний зріз)

У 2023 році географічна конфігурація імпорту хімічної продукції до України суттєво не змінилася. Основними ТОП імпортерами хімічних поставок до України залишаються *Польща та Китай*.

Причому на перше місце в регіональній структурі поставок вийшов Китай (21%), частка Польщі у структурі хімічного імпорту у січні-березні 2023 р. була дещо нижчою (16%).

Слід відмітити, що практично в усіх товарних сегментах імпорт хімічної продукції з *Польщі до України* у поточному році продовжує рости з тією чи іншою динамікою та кумулятивно перевищив імпорتنі поставки 2022 р. (січень – березень 2023 р. - 340 млн. дол. США, січень-березень 2022 р. – 232 млн. дол. США).

Насамперед це стосується базових сировинних сегментів (продукції неорганічної хімії, органічних сполук), а також мінеральних добрив, СМЗ, первинних пластмас, ЗЗР та інших видів хімічної продукції, виробництво яких в Україні або ж зменшилось або ж зупинилось.

Імпорт хімічної продукції з *Китаю до України* у січні-березні 2023 р. склав 435 млн. дол. США та виріс порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 15% (378 млн. дол. США). Досить відчутно виросли імпорتنі поставки добрив (більш ніж в два рази), хімічних ниток, шин, продукції органічної хімії.

Частка хімічної продукції Німеччини у кумулятивному імпорті до України також залишається стабільно високою – 8%. Імпорт хімічної продукції до України з решти країн-лідерів (Франція, Туреччина, Італія, Іспанія) у поточному році має уповільнену тенденцію до зростання при збереженні (і навіть розширенні) традиційної номенклатури імпорتنих

	<p>поставок хімічної продукції за рахунок «нішевої» продукції.</p> <p>Стійкими в регіональній структурі хімічного імпорту до України в аналізований період (по 4%) залишилися позиції хімічної продукції США та Туреччини (по 4%).</p> <p>Український хімічний товарний ринок стає все більш привабливим і значимим для імпортерів, навіть за умови військових дій в Україні, та активно насичується імпортною хімічною продукцією у вільних нішах (через відсутність чи зупинку національного виробництва, втрату логістичних зв'язків з певними регіонами).</p> <p><i>У хімічній промисловості ЄС наразі спостерігається стагнація, в деяких країнах є ознаки рецесії, вона переживає багато викликів. Саме тому європейська хімічна промисловість зацікавлена в українському товарному ринку, який може стати (і власне стає) додатковим майданчиком для збуту власної хімічної продукції.</i></p> <p>Звертає на себе увагу збільшення обсягів зовнішньої торгівлі хімічною продукцією з деякими країнами, які традиційно є транзитними. Так, у поточному році продовжується ріст зовнішньоторговельного обороту хімічною продукцією між Україною та Р. Молдова.</p>
<p>Внутрішній товарний ринок хімічної продукції</p>	<p><i>Внутрішнє споживання хімічної продукції в Україні у січні-березні 2023 р. склало, за розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у доларовому еквіваленті 2,89 млрд. дол. США (105,6 млрд. грн.) та збільшилося у доларовому еквіваленті порівняно з аналогічним періодом 2022 року майже на 120 млн. дол. США (у гривневому обрахуванні розрахункова ємність внутрішнього хімічного товарного ринку виросла майже на 26 млрд.грн). Статистичний контраст обумовлений інфляційним ростом курсу гривні щодо долара США у першому кварталі 2023 р. порівняно з першим кварталом 2022 р. (відповідно 36,5 та 28,5).</i></p> <p>Однак це вартісні показники. У розрізі окремих сегментів та видів продукції у фізичному вимірі внутрішнє споживання хімічної продукції в січні-березні 2023 р. «просіло» порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 15-55%.</p> <p><i>Частка імпортного продукту у структурі внутрішнього товарного ринку хімічної продукції становила у січні-березні 2023 р. майже 92% (січень-березень 2022 р. – 84%). Це найвищий показник частки імпортної продукції на внутрішньому хімічному ринку за всю історію моніторингової аналітики, яку веде ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» з 1992 року.</i></p> <p>Ріст даного показника свідчить про наростаючу імпортозалежність українського товарного ринку хімічної продукції, насамперед, від Польщі та Китаю. <i>Наскільки критичною (та незворотною і чутливою для національного виробництва) є дана тенденція, покаже час.</i> Однак ситуація, яка склалася, вимагає проведення постійного моніторингу на рівні Міністерства економіки України.</p> <p>Слід зазначити, що відносна вартісна стабільність внутрішнього ринку хімічної продукції у поточному році обумовлена споживним ринком (+10-15% у вартісних показниках) на фоні досить нестабільного промислового споживання хімічної продукції.</p>

	<p>Певним виключенням є агрохімічний ринок, який залишається відносно стабільним (за виключенням окупованих та замінованих територій сільськогосподарського призначення, які становлять 25% сільськогосподарських угідь).</p> <p>Досить впливовим фактором залишається звуження міжгалузевого та внутрішнього галузевого промислового споживання хімічної продукції через припинення функціонування в ключових промислових секторах, певної частини підприємств-виробників та підприємств-споживачів хімічної продукції.</p>
<p>Деякі оціночні висновки</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Внутрішнє товарне виробництво хімічної продукції першому кварталі 2023 р. продовжувало функціонувати у звуженому та «рваному» форматі.</i> Фактично не продукується значна частина базової хімічної сировини (як неорганічної, так і органічної сировини та напівсировини) та хімічної продукції, критично важливої для внутрішнього товарного ринку (комплексні добрива, каустична сода, хлор, пігментний діоксид титану, гіпохлорит натрію, базові первинні полімери та ін.). ✓ <i>Відповідно спостерігається переорієнтація частини виробників хімічної продукції більш високих технологічних переділів та кінцевої товарної продукції на імпорту сировину і напівсировину.</i> Водночас певна частина хімічних виробництв функціонує у замкнутому технологічному циклі без випуску товарної продукції. ✓ <i>На значній частині економічно активних хімічних підприємств стабільність товарного виробництва залишається «крихкою», яка обумовлена нестабільністю поставок сировини, триваючою складністю логістичних ланцюжків (зі зрозумілими збоями), обмеженістю портових та інших транспортних можливостей доставки сировини чи збуту продукції, зменшенням кількості довготривалих та вагових замовлень і контрактів на продукцію, збільшенням витрат у кібербезпеку та мобільні джерела електропостачання тощо.</i> ✓ <i>Виробники пластмасових та гумових виробів промислового та споживчого призначення, які продовжують функціонувати, практично повністю переорієнтувалися на імпорту сировину та допоміжні матеріали.</i> ✓ <i>Ситуація на певній частині підприємств галузі у відносно безпечних регіонах та продукція яких зорієнтована на експорт, у січні-березні 2023 р. стабілізувалася (насамперед, сировина біохімічного походження, азотні добрива, окремі види мінеральної сировини, парфумерно-косметичної продукції, пластмасових та гумових виробів).</i> <i>У значній мірі така тенденція обумовлена передсезонним чинником та стабільними замовленнями на окремі види хімічної продукції під оборонні потреби.</i> ✓ <i>Імпортозалежність внутрішнього хімічного виробництва та хімічного товарного ринку загалом у більшості сегментів продовжує рости, оскільки вільні товарні ніші (як сировини, так і кінцевої товарної продукції) досить активно та наполегливо займає продукція виробництва Польщі, Китаю, Туреччини, США та деяких інших країн.</i>

✓ Водночас об'єктивно виправданий процес припинення поставок певних видів хімічної сировини та напівсировини з країни-агресора та Р.Білорусь, які здійснювалися за відносно низькими цінами, та переорієнтація на поставки аналогічної продукції з інших країн світу, здорожчання логістики, транспортування, на які наклалося тарифне зростання і ціновий тиск, *привели на росту собівартості виробництва хімічної продукції національними виробниками та його збитковості (або, як мінімум, значного зниження маржинальності)*. Цей процес потребує також певної адаптованості технологічних процесів до роботи з сировиною іншого походження.

✓ Проведений аналіз по 42 основним продуктам базової хімічної сировини показав, що наразі 34 найменування базової хімічної сировини в Україні не виробляється (руйнування виробничих потужностей, перебування на ТОТ, припинення виробництва з причин безпечності тощо) та покривається за рахунок імпортованих поставок.

✓ У першому кварталі 2023 р. значно зменшилися експортні поставки хімічної продукції порівняно з аналогічним періодом 2022 р. (в 2,8 разів) та відповідно валютні надходження від реалізації продукції. І це зрозуміло, оскільки більша частина кумулятивного експорту у попередньому році припадала на довоєнний період (січень–лютий).

✓ Європейська орієнтація експортних поставок хімічної продукції українського виробництва, яка виросла в останні місяці до 80% (частка регіонального експорту в структурі загального хімічного експорту) є *досить позитивною тенденцією*. Хоча європейський ринок через деформацію традиційної логістики може виступати і виступає наразі досить часто транзитним майданчиком.

✓ Український товарний ринок став досить важливим ринком збуту хімічної сировини та напівсировини для Польщі, Китаю, Словаччини, Румунії, а також деяких інших країн – Ірану, Туреччини, ОАЕ, Саудівської Аравії та ін. Поступально формуються нові логістичні ланцюжки та транспортні коридори.

✓ Загалом широкомасштабні воєнні дії досить сильно «травмували» стан національного хімпрому, особливо у базовому хімічному виробництві, від якого залежать більшість ланцюгів подальшого перероблення.

Галузеве виробництво у значній мірі втратило свою фінансову та цінову стійкість, яка і до війни не мала достатнього конкурентного запасу. Результати функціонування галузевого виробництва у першому кварталі 2023 р. однозначного це підтверджують.

✓ *Можна також констатувати, що у певній мірі відновився ефект «ножиць» між товарним виробництвом та внутрішнім товарним ринком хімічної продукції на користь росту у внутрішньому споживанні імпортованої складової (92% у січні-березні 2023 р.).* Навіть у такому ключовому сегменті для внутрішнього товарного ринку, як азотні добрива, частка імпортованої продукції виросла в аналізований період до 46%, тоді як в останні роки цей показник не перевищував 25-27%. У сегменті комплексних добрив імпортована частка на ринку в аналізований період збільшилась до 95%.

✓ *Інвестиційна ситуація у хімічній галузі, як і національній промисловості в цілому залишається патовою та вичікуваною, практично з нульовою активністю. Практично усі компанії, які до війни планували реалізацію важливих для галузі та комерційно привабливих інвестиційних проектів по створенню нових та розширенню діючих хімічних виробництв в Україні наразі поставили їх «на паузу» або ж прийняли рішення щодо реалізації цих проектів за межами України.*

Відповідно недоінвестування галузевого виробництва (насамперед, у сфері екологічної модернізації та «озеленення» хімічного виробництва), яке вже набуває ознак хронічності, обумовлює процес посилення розриву технологічного та інноваційного рівня національних виробників і вітчизняної промислової практики загалом із зарубіжними компаніями-конкурентами.

Певна частина вітчизняних хімічних компаній заявляє про власні інвестиційні проекти по створення нових хімічних виробництв ліквідної продукції з незначною капіталоємністю, однак практична реалізація проектів через невизначеність ситуації в Україні у зв'язку з воєнними діями досить часто обмежується лише розробкою ПТЕО або ТЕО.

✓ *Аналіз даних ЗМІ та комунікації з підприємствами, які проводить ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» для моніторингу інформаційних потреб виробників та ситуації в хімічній галузі, показали, що очікування менеджменту багатьох підприємств наразі залишаються помірно песимістичними, разом з тим є і досить стримані оптимістичні очікування, хоча вони досить точкові. Водночас у березні 2023 р. оптимістичні очікування посилилися.*

Зрозуміло, що реальний розвиток ситуації у галузевому виробництві в 2023 році буде залежати від багатьох чинників, частину з яких наразі спрогнозувати досить ускладнено. Однак можна однозначно стверджувати, що кількість викликів перед хімічним виробництвом лише зростатиме.

Розробник: Т.В. Ковеня (ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»)

Від розробника: при цитуванні та/або використанні даних аналітичної довідки прохання посилатися на наукову установу – розробника.